

**Anna Matras-Bolibok**

*Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie*

**EFEKTYWNOŚĆ DZIAŁALNOŚCI INNOWACYJNEJ  
PRZEDSIĘBIORSTW PRZEMYSŁU SPOŻYWCZEGO W POLSCE**

*EFFECTIVENESS OF INNOVATION ACTIVITY OF FOOD INDUSTRY  
ENTERPRISES IN POLAND*

**Słowa kluczowe: innowacje, innowacyjność, działalność innowacyjna przedsiębiorstw, efektywność**

*Key words: innovations, innovativeness, innovation activities of enterprises, effectiveness*

**Synopsis.** Przeprowadzono analizę działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego na tle przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego i przedsiębiorstw przemysłowych ogółem w Polsce w latach 2003-2007. Zbadano wielkość i strukturę nakładów oraz efekty prowadzonej działalności innowacyjnej w tej sferze. Wyniki analizy wskazują na stosunkowo wysoki poziom efektywności prowadzonej działalności innowacyjnej badanych przedsiębiorstw. W każdym z analizowanych obszarów działalności innowacyjnej przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego osiągały jednak wyniki poniżej średniej dla przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego i przedsiębiorstw przemysłowych ogółem.

### **Wprowadzenie**

We współczesnej gospodarce efektywne prowadzenie działalności innowacyjnej, zmierzające do wprowadzenia na rynek nowych produktów i usług w celu zaspokojenia permanentnie zmieniających się potrzeb klientów jest warunkiem osiągnięcia przez przedsiębiorstwa sukcesu rynkowego.

Według metodologii Oslo działalność innowacyjna obejmuje działania naukowo-badawcze, techniczne, organizacyjne, finansowe i handlowe, których celem jest opracowanie i wdrożenie nowych lub istotnie ulepszonych produktów i procesów, przy założeniu, że są one nowe, przynajmniej z punktu widzenia wprowadzającego je przedsiębiorstwa [Zasady gromadzenia 2008]. Zalicza się tu oprócz działań innowacyjnych samych w sobie również takie, które nie zawierają elementu nowości, ale są niezbędne do opracowania i wdrożenia innowacji.

Pojęcie procesu innowacyjnego<sup>1</sup> ewoluowało wraz z upływem czasu. Klasyczne ujęcie zakładało linearny model, według którego działalność innowacyjna przebiega w liniowym ciągu zdarzeń: prace badawczo-rozwojowe, projektowanie, produkcja i marketing [Wojnicka 2004]. Nowoczesne ujęcie procesu innowacyjnego zakłada jego coraz większą złożoność oraz ciągłe oddziaływanie i sprzężenia zwrotne pomiędzy poszczególnymi etapami działalności innowacyjnej (rynkowym i technologicznym). Według najnowszych teorii działalności innowacyjnej, określanych ogólnym mianem modelu systemowego, innowacje są rezultatem licznych, złożonych interakcji pomiędzy jednostkami, organizacjami i środowiskiem, w którym działają [Stawasz 1997].

Innowacyjność gospodarki danego kraju, czy regionu zdeterminowana jest w dużym stopniu funkcjonowaniem na ich obszarze innowacyjnych przedsiębiorstw. We współczesnej gospodarce, w której innowacyjność jest kluczową determinantą konkurencyjności, również przedsiębiorstwa należące do sektorów niskiej techniki, żeby odnieść sukces rynkowy, muszą być innowacyjne. Do tej grupy, według klasyfikacji OECD [Science... 2005], zalicza się przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego. Polskie przedsiębiorstwa, działające w tym sektorze, uważane są obecnie za jedne z najnowocześniejszych w Unii Europejskiej [Urban 2007]. Akcesja Polski do UE spowodowała wzrost aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego. Wynikało to przede wszystkim z konieczności dostosowania przez przedsiębiorstwa swoich produktów oraz warun-

---

<sup>1</sup> Pojęcie procesu innowacyjnego używa się często zamiennie z pojęciem działalności innowacyjnej [Brdulak 2004].

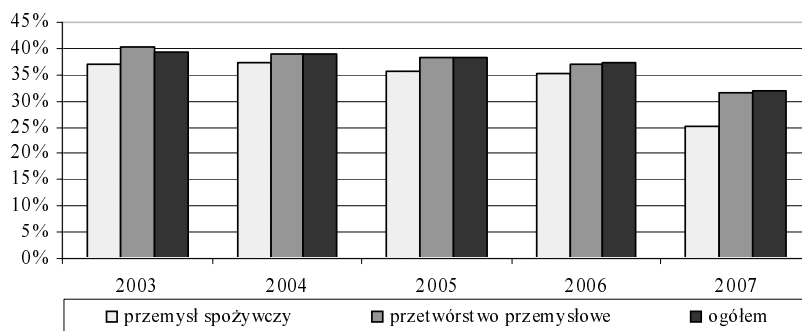
ków ich wytwarzania do standardów unijnych oraz sprostania zwiększonej konkurencji na otwartym rynku. Utrzymanie oraz poprawa osiągniętej przez polskie przedsiębiorstwa pozycji konkurencyjnej wymaga ciągłego prowadzenia efektywnej działalności innowacyjnej.

### Metodyka badań

Analiza działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w Polsce przeprowadzona została na podstawie danych opublikowanych przez Główny Urząd Statystyczny za lata 2003-2007 r. w oparciu o wskaźniki dotyczące wielkości i struktury nakładów oraz efektów działalności innowacyjnej przedsiębiorstw produkujących artykuły spożywcze i napoje. W celu zobrazowania efektywności działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego zmierzono relację nakładów na działalność innowacyjną do wartości produkcji sprzedanej nowych wyrobów lub istotnie ulepszonych. Przyjęto założenie, że nakłady ponoszone na działalność innowacyjną w danym roku przekładają się na osiągnięcie efektów tej działalności w postaci produkcji sprzedanej, w roku następnym. Analiza działalności innowacyjnej wybranej sekcji została przeprowadzona na tle przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego oraz przedsiębiorstw przemysłowych ogółem.

### Analiza działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego

W 2007 r. tylko jedna czwarta przedsiębiorstw przemysłu spożywczego poniosła nakłady na działalność innowacyjną<sup>2</sup>. Był to udział o ponad 6 punktów procentowych niższy niż średnia dla wszystkich przedsiębiorstw przemysłowych i przedsiębiorstw przemysłu przetwórczego. Ponadto, w latach 2003-2007 malał udział przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną we wszystkich analizowanych grupach systematycznie. Największy spadek – o 12 punktów procentowych, odnotowano w badanym okresie w przemyśle spożywczym (rys. 1). War-



**Rysunek 1. Procentowy udział przedsiębiorstw przemysłu spożywczego, przetwórstwa przemysłowego oraz przemysłowych ogółem, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną w latach 2003-2007**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS [Nauka i technika...2005-2009].

tość nakładów na działalność innowacyjną w przemyśle spożywczym w 2007 r. wyniosła 2,24 mld zł, co stanowiło drugi pod względem wielkości odsetek nakładów w przedsiębiorstwach przetwórstwa przemysłowego (tj. ponad 13%) oraz trzeci pod względem wielkości odsetek nakładów poniesionych w przedsiębiorstwach przemysłowych ogółem (tj. ponad 11%). Jeżeli weźmiemy jednak pod uwagę wartość nakładów na działalność innowacyjną przypadającą na jedno przedsiębiorstwo, przemysł spożywczy na tle analizowanych grup nie wypada już tak korzystnie. W 2007 r. badany wskaźnik w przemyśle spożywczym wyniósł 4,42 mln zł, co stanowiło zaledwie 75% przeciętnej wielkości tego wskaźnika dla przedsiębiorstw przemysłowych i 82% dla przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego. Przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego odnotowały również słabszy, niż średnia dla pozostałych grup, przyrost nakładów na działalność innowacyjną w dwóch analizowanych wymiarach w latach 2003-2007. Bezwzględne nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle spożywczym wzrosły w tym okresie o 19,5%, podczas gdy w przedsiębiorstwach

<sup>2</sup> Zgodnie z metodologią GUS, analizą objęto podmioty zatrudniające powyżej 49 osób.

Tabela 1. Nakłady na działalność innowacyjną według rodzajów w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego, przetwórstwa przemysłowego i przemysłowych ogółem w latach 2003-2007

Rodzaj nakładów	Sektor*	Nakłady [mln zł]					
		2003	2004	2005	2006	2007	2007/2003
Ogółem	ps	1 870,2	2 289,9	1 997,6	2 601,8	2 236,8	1,20
	pp	14 035,9	13 653,0	13 381,3	15 226,2	17 015,3	1,21
	po	15 511,6	15 628,1	14 669,9	16 558,1	20 222,9	1,30
Na działalność B+R	ps	45,7	47,8	41,6	74,0	58,3	1,28
	pp	1 666,2	1 096,3	1 271,9	1 443,6	1 594,3	0,95
	po	1 716,3	1 172,7	1 410,1	1 516,7	1 632,3	0,95
Na zakup gotowej technologii	ps	18,2	67,7	35,0	44,4	39,8	2,19
	pp	714,4	409,2	3 216,0	308,3	304,2	0,43
	po	743,7	438,9	351,1	337,6	336,6	0,45
Inwestycyjne na budynki i budowle	ps	434,8	571,1	522,9	628,6	424,4	0,98
	pp	2 183,7	3 215,7	3 211,9	3 480,0	3 885,2	1,78
	po	2 417,0	3 630,5	3 540,1	3 781,5	4 899,8	2,02
Inwestycyjne na maszyny i urządzenia	ps	1 277,4	1 415,8	1 273,4	1 565,5	1 423,6	1,11
	pp	8 715,3	8 082,3	7 902,8	8 963,4	9 930,1	1,14
	po	9 813,9	9 351,1	8 597,5	9 743,3	11 895,3	1,21
Na marketing	ps	55,2	111,8	81,0	206,6	231,7	4,20
	pp	212,6	403,6	294,1	470,6	632,9	2,98
	po	213,0	409,5	294,6	471,6	633,3	2,97

Objaśnienia: ps – przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego, pp – przedsiębiorstwa przetwórstwa przemysłowego, po – przedsiębiorstwa przemysłowe ogółem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS [Nauka i technika... 2005-2009].

przemysłowych ogółem średnio – o ponad 30%, zaś w przedsiębiorstwach przetwórczych – o ponad 21%. Przeciętny wzrost nakładów przypadających na jedno przedsiębiorstwo w przemyśle ogółem wyniósł prawie 20%, w sektorze przetwórczym 12,5%, zaś w sektorze przemysłu spożywczego zaledwie 3%.

Jak wskazują dane zawarte w tabeli 1, w badanym okresie największy udział w strukturze nakładów na działalność innowacyjną we wszystkich analizowanych grupach przedsiębiorstw miały nakłady inwestycyjne ponoszone na zakup oraz modernizację maszyn i urządzeń służących wdrażaniu innowacji. W ostatnim badanym roku w przemyśle spożywczym ich udział kształtował się na poziomie 63% ogółu nakładów i był o 5 punktów procentowych wyższy niż w przedsiębiorstwach przemysłowych ogółem i przedsiębiorstwach przetwórczych.

Drugie co do wielkości udziały nakłady poniesiono na budowę i modernizację budynków i budowli niezbędnych do prowadzenia działalności innowacyjnej. Należy jednak zauważyć, że w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego, w ciągu badanego okresu, ich udział znacznie się obniżył – z najwyższego poziomu 26,2% w 2005 r., do niespełna 19% w 2007 r. W dwóch pozostałych analizowanych grupach przedsiębiorstw udział tych wydatków wzrósł gwałtownie z 15,5% w 2003 r. do ponad 23% w 2004 r. i od tego momentu oscylował wokół tego poziomu.

Duży udział nakładów inwestycyjnych w badanym okresie, miał związek z akcesją Polski do Unii Europejskiej i koniecznością dostosowania zakładów przetwórczych do wymogów i standardów unijnych. Jak podaje Urban [2007], dzięki tak dużym nakładom inwestycyjnym po wejściu do UE zwiększyła się znacznie liczba przedsiębiorstw uprawnionych do handlu na wspólnym rynku europejskim, tj. piętnastokrotnie – w przemyśle mięsny (do ok. 900), sześciokrotnie w przemyśle drobiarskim i mleczarskim (odpowiednio do 211 i 235) i prawie czterokrotnie w przetwórstwie ryb (do 226 zakładów). Stopniowa zmiana struktury nakładów na działalność innowacyjną od 2005 r. wynikała zaś z zakończenia procesu dostosowań do standardów UE oraz modernizacji linii technologicznych i zwiększenia inwestycji rozwojowych [Urban 2007].

Analizując strukturę nakładów na działalność innowacyjną w przemyśle spożywczym negatywnie należy ocenić zbyt niski udział nakładów na działalność B+R. W 2007 r. wyniósł on zaledwie

2,6% ogółu nakładów i w całym badanym pięcioletnim okresie oscylował wokół tej wielkości. Był to udział znacznie niższy niż w przedsiębiorstwach przemysłowych ogółem i przedsiębiorstwach przetwórstwa przemysłowego. W 2003 r. wynosił on w obydwu grupach ponad 11%, z tym że w kolejnych latach obniżył się odpowiednio do 8 i 9% całości nakładów. Pozytywną zmianą w badanym obszarze w przemyśle spożywczym był wzrost bezwzględnej wartości nakładów na B+R w latach 2003-2007 (o prawie 28%). Jednakże osiągnięty poziom 58,3 mln zł nadal jest stanowczo za niski. Pomimo, iż obecnie działalność B+R nie jest jedynym źródłem innowacji, na pewno pozostaje ich kluczową determinantą. Bez systematycznie prowadzonych badań przedsiębiorstwa nie będą w stanie opracować i wdrożyć innowacji, co w konsekwencji może prowadzić do uzależnienia technologicznego od źródeł zewnętrznych.

Również negatywnie należy ocenić stosunkowo niski udział w strukturze nakładów na działalność innowacyjną wydatków na zakup gotowej technologii w postaci dokumentacji i praw. W 2007 r. wyniósł on w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego zaledwie 1,8% nakładów ogółem. Poziom ten był zbliżony do średniej odnotowanej w dwóch pozostałych analizowanych grupach przedsiębiorstw. W porównaniu do roku wyjściowego udział tych wydatków w przemyśle spożywczym wzrósł niemal dwukrotnie, natomiast w przedsiębiorstwach przetwórstwa przemysłowego i przemysłowych ogółem – obniżył się prawie trzykrotnie.

Interesujący jest duży, ponad czterokrotny, wzrost nakładów na marketing nowych i istotnie ulepszonych produktów w przemyśle spożywczym. Przyczyniło się to do zwiększenia ich udziałów w nakładach ogółem z niespełna 3% w 2003 r. do ponad 10% w 2007 r. Wyraźny wzrost miał również miejsce w dwóch pozostałych analizowanych grupach przedsiębiorstw, gdzie nakłady na marketing wzrosły niemal trzykrotnie. Trend ten należy ocenić pozytywnie, bowiem obecnie w warunkach szybkiego postępu technologicznego na świecie, jak i krótkiego cyklu życia produktów, ważna jest nie tylko zdolność do tworzenia produktów zaspokajających coraz to nowsze potrzeby konsumentów, ale także umiejętności ich sprzedaży. W związku z tym wprowadzanie innowacji na rynek wymaga prowadzenia działalności marketingowej w tym obszarze. Jak wskazują dane zawarte w tabeli 2, w okresie 2003-2007 przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego osiągnęły wyraźnie gorsze efekty prowadzonej działalności innowacyjnej, w porównaniu ze średnimi dla przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego i przedsiębiorstw przemysłowych ogółem. W tym czasie przeciętnie tylko 27,7% ogółu przedsiębiorstw przemysłu spożywczego wprowadziło nowe lub istotnie ulepszone produkty, zaś w przedsiębiorstwach przetwórstwa przemysłowego i przedsiębiorstwach ogółem, odpowiednio średnio 30,2 i 28,5%. Produkty nowe dla rynku w przemyśle spożywczym wprowadziło zaledwie 13,1%, zaś w pozostałych dwóch grupach nieco więcej, odpowiednio, 16 i 15,1%. Najsłabsze rezultaty w przemyśle spożywczym zostały odnotowane w latach 2005-2007, gdzie tylko jedna czwarta podmiotów wprowadziła nowe lub ulepszone produkty, z czego niespełna połowę stanowiły produkty nowe dla rynku. Nieco lepsze wyniki odnotowano w przemyśle spożywczym pod względem udziału przedsiębiorstw, które wprowadziły w badanym okresie nowe lub istotnie ulepszone procesy – ich odsetek wyniósł niespełna 30% i był zbliżony do średniej dla dwóch pozostałych grup, tj. 30,7 (przetwórstwo) i 31,2 (ogółem). Negatywnie należy ocenić fakt, iż względem okresu wyjściowego

**Tabela 2. Efekty działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłu spożywczego, przetwórstwa przemysłowego oraz przemysłowych ogółem (procentowy udział przedsiębiorstw w przedsiębiorstwach ogółem) w latach 2003-2007**

Wyszczególnienie	Nowe lub istotnie ulepszone produkty	Nowe dla rynku	Nowe lub istotnie ulepszone procesy
<b>Lata 2003-2005</b>			
Przemysł spożywczy	28,1	15,9	32,1
Przetwórstwo przemysłowe	30,0	17,6	32,0
Ogółem	28,1	16,5	32,5
<b>Lata 2004-2006</b>			
Przemysł spożywczy	29,8	12,3	36,0
Przetwórstwo przemysłowe	30,9	15,1	35,5
Ogółem	29,3	14,3	35,9
<b>Lata 2005-2007</b>			
Przemysł spożywczy	25,2	11,1	20,9
Przetwórstwo przemysłowe	29,6	15,4	24,7
Ogółem	28,0	14,5	25,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS [Nauka i technika... 2003-2009].

udział przedsiębiorstw, które osiągnęły wymierne efekty prowadzonej działalności innowacyjnej, spadł w każdej z analizowanych grup.

W okresie 2003-2007 przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego osiągnęły stosunkowo wysoką efektywność prowadzonej działalności innowacyjnej (tab. 3). Najwyższą wartość badany wskaźnik przybrał w 2003 r., gdzie z każdej złotówki poniesionych nakładów na działalność innowacyjną uzyskano produkcję sprzedaną wyrobów nowych lub istotnie ulepszonych o wartości ponad 10 zł. Negatywnie należy ocenić fakt, iż w kolejnych latach poziom efektywności uległ obniżeniu, osiągając w 2007 r. wartość 5,56 zł, czyli niemal dwukrotnie niższą w porównaniu do roku wyjściowego.

**Tabela 3. Efektywność nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłu spożywczego, przetwórstwa przemysłowego i przemysłowych ogółem w latach 2003-2007**

Wyszczególnienie	Efektywność nakładów na działalność innowacyjną w latach					
	2003	2004	2005	2006	2007	średnia
Przemysł spożywczy	10,29	7,58	5,82	7,28	5,56	7,30
Przetwórstwo przemysłowe	10,98	9,78	10,86	10,07	8,15	9,97
Ogółem	8,44	9,14	9,75	9,63	7,86	8,96

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS [Nauka i technika... 2003-2009].

Pomimo osiąganych dobrych rezultatów przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego odnotowały wyraźnie niższą efektywność prowadzonej działalności innowacyjnej niż średnia dla przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego i przedsiębiorstw przemysłowych ogółem. W latach 2003-2007 poziom efektywności w przemyśle spożywczym stanowił zaledwie 73% średniego poziomu dla przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego, gdzie z każdej złotówki poniesionych nakładów na działalność innowacyjną osiągnięto niemal dziesięciokrotnie wyższą wartość produkcji sprzedanej i 82% w przedsiębiorstwach przemysłowych ogółem (z każdej złotówki poniesionych nakładów na działalność innowacyjną osiągnięto niemal dziewięciokrotnie wyższą wartość produkcji sprzedanej). Najgorzej na tle analizowanych grup przedsiębiorstw przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego wypadły w 2007 r., gdzie przeciętny poziom efektywności w obu grupach przedsiębiorstw był niemal o połowę wyższy (odpowiednio o 47 i 41%), niż w przemyśle spożywczym.

### Podsumowanie

W badanym okresie w każdym z analizowanych obszarów działalności innowacyjnej, przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego osiągnęły wyniki poniżej średnich dla przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego i przedsiębiorstw przemysłowych ogółem.

Przeprowadzone badania wykazały spadek udziału przedsiębiorstw ponoszących nakłady na działalność innowacyjną, przy jednoczesnym wzroście wartości ponoszonych nakładów we wszystkich analizowanych grupach przedsiębiorstw. Świadczyć to może o występowaniu procesu koncentracji w tym obszarze.

W strukturze nakładów na działalność innowacyjną we wszystkich badanych grupach przedsiębiorstw dominujący udział miały nakłady inwestycyjne na maszyny i urządzenia oraz budynki i budowle służące wdrażaniu innowacji. W przemyśle spożywczym na kolejnym miejscu po nakładach inwestycyjnych uplasowały się nakłady na działalność marketingową, których udział był niemal trzykrotnie wyższy niż w przedsiębiorstwach przetwórczych i przemysłowych ogółem. Natomiast na, prawie trzykrotnie niższym poziomie względem średniej, ukształtował się udział nakładów na B+R. Niewielki udział w strukturze nakładów miały również wydatki na zakup gotowych technologii w postaci dokumentacji i praw.

Przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego odnotowały wyraźnie niższe efekty prowadzonej działalności innowacyjnej, w postaci wprowadzonych nowych lub zmodernizowanych produktów, w porównaniu ze średnimi dla przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego i przedsiębiorstw przemysłowych ogółem.

Badania wykazały również, że przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego osiągnęły stosunkowo wysoki poziom efektywności działalności innowacyjnej, jednakże wyraźnie niższy w porównaniu do średniej dla dwóch analizowanych grup.

Uczestnictwo polskich przedsiębiorstw przemysłu spożywczego w jednolitym rynku Unii Europejskiej implikuje, po pierwsze konieczność sprostania zwiększonej konkurencji, po drugie zaś wymaga dostosowywania przez przedsiębiorstwa swoich produktów oraz warunków ich wytwarzania do standardów unijnych. Utrzymanie oraz poprawa osiągniętej przez analizowane przedsiębiorstwa pozycji konkurencyjnej na rynku europejskim wymaga więc ciągłego prowadzenia efektywnej działalności innowacyjnej. W tym celu konieczne jest przede wszystkim zwiększenie nakładów na prace badawczo-rozwojowe prowadzone wewnątrz przedsiębiorstwa lub też na zakup gotowej technologii nabywanej z zewnątrz.

### Literatura

- Brdulak J.** 2004: Uwarunkowania zastosowania systemów zarządzania wiedzą w procesie innowacji produktu. [W:] Systemy zarządzania wiedzą i innowacją w polskich przedsiębiorstwach (w warunkach wejścia do UE) (red. Poznańska A.). Materiały i Prace Instytutu IFGN, SGH, Warszawa, 50.
- Nauka i technika w 2003 r. 2005: GUS, Warszawa.
- Nauka i technika w 2004 r. 2006: GUS, Warszawa.
- Nauka i technika w 2005 r. 2007: GUS, Warszawa.
- Nauka i technika w 2006 r. 2008: GUS, Warszawa.
- Nauka i technika w 2007 r. 2009: GUS, Warszawa.
- Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji. 2008: Podręcznik, wydanie trzecie, Oslo.
- Wspólna publikacja OECD i Eurostatu, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa, 20-21.
- Rocznik Statystyczny Przemysłu 2002-2007. 2003-2008: GUS, Warszawa.
- Science, Technology and Industry Scoreboard. 2005: OECD, 182.
- Stawasz E.** 1997: Przegląd podstawowych pojęć: innowacje, transfer technologii, krajowy i regionalny system innowacji, polityka innowacyjna. [W:] Instrumenty transferu technologii i pobudzania innowacji, Markowski T., Stawasz E., Zembaczyński R. (red.). Wybór ekspertyz. Warszawa, 7.
- Urban R.** 2007: Rozwój przemysłu spożywczego. [W:] Stan polskiej gospodarki żywnościowej po przystąpieniu do Unii Europejskiej (red. Urban R.). Raport 4, nr 69, IERiGŻ-PIB, Warszawa, 84.
- Wojnicka E.** 2004: System innowacyjny Polski z perspektywy przedsiębiorstw. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk, 9.

### Summary

*The paper presents an analysis of innovative activity of food industry enterprises in Poland during the period 2003-2007 in comparison to the manufacturing enterprises and industry as a whole. The amount and structure of expenditures and effects of innovative activity in this field were examined. The results of the analysis indicate that examined enterprises showed a relatively high level of effectiveness of innovative activity. However, in each of analyzed areas of innovative activity food industry enterprises have achieved results below the average for manufacturing enterprises and industry as a whole.*

### Adres do korespondencji:

mgr Anna Matras-Bolibok  
Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie  
Katedra Ekonomiki i Organizacji Agrobiznesu  
ul. Akademicka 13  
20-950 Lublin  
tel. (0 81) 461 00 61 w. 281  
e-mail: anna.matras@up.lublin.pl